

Atıf/ Citation

Çalışır, Hakan. "Filistin Uğruna 1948'in Tarihini Yeniden Yazmak." *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi* no. 6 (Yaz 2020): 139-146.

FİLİSTİN UĞRUNA 1948'İN TARİHİNİ YENİDEN YAZMAK

Hakan ÇALIŞIR

Bağımsız Araştırmacı

Independent Researcher

<https://orcid.org/0000-0002-8533-1508>

<hakancalisir2050@gmail.com> <hakancalisir@yahoo.com>

Makale Türü: Kitap Değerlendirmesi

Gönderim Tarihi: 05.06.2020, Kabul Tarihi: 30.06.2020

Eugene L. Rogan, Avi Shlaim. *Filistin Uğruna 1948'in Tarihini Yeniden Yazmak*. Çev. Suna Gülfer İhlamur Öner. İstanbul: Küre, 2018.

Sayfa Sayısı: 365, Cilt Tipi: Karton Kapak, Boyut: 17 x 23 cm, Dil: Türkçe, ISBN: 978-605-234-596-2, Kağıt Cinsi: Kitap Kağıdı, Yayın Tarihi: 01.07.2018, İkinci Baskı.

Eugene L. Rogan, Avi Shlaim. *The War for Palestine: Rewriting the History of 1948*. Trans. Suna Gülfer İhlamur Öner. İstanbul: Küre, 2018.

Page Count: 365, Volume Type: Paperback, Size: 17 x 23 cm, Language: Turkish, ISBN: 978-605-234-596-2, Paper Type: Book Paper, Publishing Date: 01.07.2018. 2nd Edition.

Bu belge ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kaynak gösterilmesi koşuluyla yayınlanmış makalenin tüm kullanımına (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma, dağıtma vb.) izin veren [Yaratıcı Ortaklıklar Atf-Gayriticari-Türetilemez 4.0 \(CC BY-NC-ND 4.0\) lisansı](#) altında yayınlanmaktadır:

This document is published under the terms of [Creative Commons Attribution-NonCommercial \(CC BY-NC\) License](#), which permits free use (such as link to the content or permission for its download, distribution, printing, copying, and reproduction in any medium) except change of contents and for commercial use, provided the original work is cited.

1948 Savaşı'na farklı bir perspektiften bakmayı amaçlayan ve bu doğrultuda yeni tarihsel açılımlar sunan eser Filistin sorununu muhtelif tartışmalar ışığında makalelerle ele almaktadır. "Yeni Tarihçiler" olarak da bilinen yazarların da katkı sunduğu kitapta savaştaki taraf unsurların ve İngiltere gibi devletlerin resmi tarih anlatıları sorgulanmaktadır. Bilinen tarihi tespitler eleştiri süzgecinden geçirilmekte, kabul ya da reddedilme merceğinde yeni argüman ve çıkarımlarla okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

İlan Pappé, Siyonist tarih yazımında aktarıldığı gibi İngiltere'nin İsrail devletinin kuruluşunu önlemesi diye bir girişiminin olmadığını aksine Filistin devletinin kuruluşunu engellemeye çalıştığını belirtmektedir. Arap devletlerin İsrail saldırısı altındaki "kardeş" bir Arap devletinin yardımına gelmek için kendi askeri güçlerini 1948 Savaşı'nda riske atmak istemediklerini, her Arap devletinin Araplar arası bir uyuma ihtiyaç duymaksızın İsrail ile kendi ateşkes anlaşmasını imzalayabildiğini gösteren kaynaklara kitapta yer verilmiştir. Bu ve benzeri tespitlerin dayanaklarıyla ortaya konulabilmesi için devletlerin olabildiğince arşivlerini araştırmacılara açması gerektiğine atıf yapılmaktadır. Bu doğrultuda İsrail arşivlerinin bir kısmının açılmasının bazı tespitlerin belgelenmesine olanak sağladığı aktarılır.

Günümüzde İsrail'in hangi kaynak ve bilgileri kamuoyuna açıklayabildiği, nelere sınırlamalar getirdiği ile ilgili spekülasyonlu eleştiriler bulunmaktadır. İsraililerin bir strateji çerçevesinde bilimsellik kaygısından öte bir amaç uğruna hareket ettikleri iddiası kitapta daha fazla açıklamaya muhtaç görünmektedir. Bununla birlikte Arap devletlerinin de kendi arşivlerinin açılmasını istemeyerek sınırlamalar getirdikleri kitapta vurgulanmaktadır. Hülasa, devletlerin kendi tarihsel gerçekleriyle hesaplaşabilecek cesareti gösteremedikleri çıkarımında bulunulur.

Rashid Khalidi, "Filistinliler ve 1948: Başarısızlığın Temel Nedenleri" başlıklı makalesinde Filistinlilerin kendi topraklarından ayrılmak durumunda kalmalarının sebepleri hakkında açıklamalar yapmaktadır. İsrail'de de hakim görüş olan İsrail'i yıkmaya kararlı Arap liderlerin Araplara kaçmalarını söyledikleri şeklinde yapılan yorumların tamamen temelden uzak olduğu, gerçekleri yansıtmadığı gösterilmektedir. Yazıda, Deir Yasin, Yafa, Hayfa, Kudüs gibi yerleşim yerlerinde sivillere yapılan saldırıların Arapları göç etmeye zorladığı örneklendirilmiştir. 1948 Savaşı'nın sonucunu esas belirleyen unsurların Filistin kuvvetlerinin yetersizliği, Arapların organize olamamaları ve merkezi komuta yapılanmasının bulunmaması, silahlarının yetersizliği ve Siyonist kuvvetlere karşın askeri yeteneklerinin görece çok düşük kalması olduğu belirtilmektedir. Khalidi, İngilizlerin daha 1917'deki Balfour Deklarasyonu'nda nüfusun %90'ını oluşturan Araplardan hiç bahsetmemelerini ve Manda Yönetiminde de bu *ignore* sürecini sürdürmelerini dönemin en büyük

emperyal gücünün Siyonist harekete vermiş olduğu destek hakkında belirleyici işaretler taşıdığını yazmış, Filistinlilerin hangi yolla mağlup edildiklerine dair bu işaretlerin aydınlatıcı olduğunu savunmuştur. Yine 1930'larda Filistin'deki Arap isyanında İngiltere'nin güç kullanarak şiddeti bastırdığı, bu durumun İngilizler ile Filistinlilerin arasında iyice bozduğu aktarılmaktadır. Bunun sonucunda Filistinlilerin öldürülmesi ve tutuklanması, silahlarına el konulması gibi sonuçların gerçekleştiği hatırlanmakta, bu durumun 1948 Savaşı'nı kimin kaybedeceği hakkında belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Khalidi, Filistinlilerin bu isyanlarını bir on yıl geciktirebilselerdi ya da başlangıçta İngilizlere kararlı şekilde karşı koyabilselerdi daha farklı sonuçlar ile karşılaşabilecekleri tezini de sunmaktadır.

Filistinlilerin toplu göçünün yeniden incelenmesinin gerekliliğini "1948 Filistin Toplu Göçünü Yeniden İncelemek" konulu çalışmasında tetkik eden Benny Morris, İsrail'de açılan arşivlere de temas ederek Yahudilerin toplu göçteki sorumluluğunun teyit edildiğini iletmektedir. Makalede, Siyonistler arasında demografi sorununa, en son, en açık ve mantıklı çözüm olarak Arapların tamamını ya da çoğunu gelecekteki topraklarından taşımak ya da nakletmek suretiyle homojen bir Yahudi devleti ya da en azından ezici bir Yahudi çoğunluğun olduğu bir devlet kurma düşüncesinin o dönemde hakim olduğu yer almaktadır.

Laila Parsons, "Dürziler ve İsrail'in Doğuşu" adlı çalışmasında Yahudilerin bu savaş ortamında Dürziler ile ilişkilerinin çok olumlu olduğunu, savaş sırasında İsrail askeri yetkilileri tarafından Dürzilere ekinlerinin hasat edilmesine dahi izin verildiği aktarılmaktadır. Bazı Dürzilere, İsrail yanlısı tutumlarının doğrudan sonucu olarak serbestçe dolaşmak, şehirden erzak getirmek ve okullar açmak için izinler de verilmişti şeklinde ifadeler kitapta yer almaktadır.

Avi Shlaim, "1948'de İsrail ve Arap Koalisyonu" başlıklı makalesinde geleneksel Siyonist anlatınının İsrail devletinin doğuşunu çevreleyen olayları hala Yahudilerin kurban olduğu fikri uyarınca inşa ettiğini, 1948 Savaşı'nı, yekpare ve kötücül Arap düşman ile ufak, barışsever Yahudi topluluğu arasındaki basit, iki kutuplu, her yolun mubah olduğu bir mücadele olarak sunduğunu yazmaktadır. Bu Siyonist perspektifte küçük İsrail, sırtı duvara dönük, devasa, iyi silahlanmış ve zorba Arap düşmana karşı savaşırken resmedilmektedir. Buna karşılık 1948 Mayısın ortalarında Filistin'deki Arap askerlerinin toplam sayısı 25.000'in altındayken, İsrail Savunma Kuvvetleri'nin 35.000'den fazla askerinin savaş alanında olduğu yapılan karşılaştırma ile okuyucunun bilgisine sunulmaktadır. Shlaim, savaşın her safhasında İsrail'in kendisine karşı dizilmiş tüm Arap güçlerinden daha fazla sayıda olduğunu,

Arap liderlerin ortak düşmanla savaşmak kadar birbirlerini engellemekle de meşgul şekilde mücadelelerini verdiklerini anlatmaktadır.

Eugene L. Rogan, "Ürdün ve 1948: Bir Resmi Tarihin Israrlı Direnişi" konulu yazısında 1948'deki olayların Araplar arası siyasette Ürdün'ü yalnızlaştırdığını ve Kral Abdullah'ın üç yıl sonra suikasta kurban gitmesinde bunun doğrudan etkili olduğunu belirttiikten sonra Yahudi Temsilciliği ve Ürdün Emirliği arasında yapılan anlaşmalarda ortak çıkarların olduğunu aktarmıştır. Öyle ki BM'in 1947 Taksim kararı, Yişuvlar açısından devlet olma, Ürdün Emirliği açısından topraksal genişleme ve ortak düşmanları bertaraf etme anlamına gelmekteydi. O yıllarda Ürdün'ün Arap dünyasından ayrışarak İsrail ile yapmış olduğu anlaşmalardan dolayı yoğun eleştiriler aldığı belirtilmektedir. İsrail ile Ürdün Emirliği arasında 3 Nisan 1949 tarihinde imzalanan ateşkes anlaşmasıyla Arap Lejyonunun bu savaşta üçüncü kez Filistin toprağını savaşmadan teslim ettiği ve bundan dolayı çaresiz köylülerin mültecilere dönüştüğü anlatılmaktadır. Bir taraftan 1994'de Ürdün'ün İsrail ile yaptığı barışı Ürdün kamuoyunun kabullenmediği Rogan tarafından aktarılmakta, diğer taraftan Ürdün Hükümetinin 50 yıl sonra bile geçmişiyile yüzleşmeyi reddetmekte olduğu vurgulanmaktadır.

Charles Tripp ise "Irak ve 1948 Savaşı: Irak'taki Kargaşanın Aynası" başlıklı çalışmasında Irak'ın 1948'deki durumunun İngiltere ve onun politikaları ile ilişkili şekilde değerlendirilmesinin gerekliliğinden bahsetmektedir. Yazar, Irak'ın o dönemde İngiliz emperyalizminin esiri olduğunu hatırlatarak Filistin davasının uzun süredir hem İngiliz karşıtı hem de anti-emperyalist hassasiyetlerin birleşme noktası olarak algılandığının ve dolayısıyla Büyük Britanya'nın ülkedeki o dönem süregiden gücü dikkate alındığında siyasal seçkinlerin Irak'ta zor bir durumda kaldıklarının altını çizmektedir. Bu sebeplerden savaşta Irak'ın askeri güç konuşlandırmasının İsrail devletinin kurulmasını fiziksel olarak engelleme girişimi olmaktan ziyade kısmen denetim stratejisi olduğu ve büyük oranda tiyatral bir gösteri olarak algılanması gerektiği belirtilmektedir. 1948'lerin Ortadoğu'sunda coğrafyayı önemli ölçüde domine eden, yapıtaşlarını belirleyen Araplar arası siyasi mücadele bir Arap Filistin devleti idealine karşı daha ağır basarken bir taraftan da halkların hassasiyetleri dikkate alınmaya çalışılıyordu. Bundan ötürü Irak Siyonist düşmanla doğrudan anlaşır görünmemeye çalışmaktaydı. Fakat Irak'ın bu tavrının İsrail'e 400 kilometrekare civarında ilave toprak kazandırdığı Tripp tarafından altı çizilen başka bir husus olmaktadır.

Bu kitapta yazılan makalelerden de ekseriyetle anlaşıldığı üzere Arap rejimlerinin ortak gayesi ve kesişim noktası bölgesel bir güç mücadelesinden ibaretti. Bu siyasi ve militarist cedel hiçbir şekilde bir millet ya da ümmet meselesi değildi. Aksine Arap devletlerinin hedefleri toprak elde etme,

nüfuzunu genişletme, iktisadi çıkar, siyasi ve konjonktürel denge, iç politikalara yönelik siyasi rant hesapları etrafında şekillenmekteydi. Arap devletlerin tarzi büyük oranda sembolikti. Sahada askeri ve politik mücadeleye veren unsurlar Arap devletlerinden kopuk, kendi aralarında koordine olarak uzak olmakla birlikte bölgenin gerçeklerine de yabancıydılar. Arapların kendi içlerinde güven tesis edemeyişleri organize olmalarının önüne tam bir bent olmaktadır. Düşman unsur hiçbir şekilde tanınmıyordu, bu yönde bir çaba da yoktu. Arap devletleri Filistin davası için kendi ülkelerini çıkmaza sokma riski almaktan uzak şekilde savaşta sorumluluk almaktan imtina ediyorlardı.

“Mısır ve 1948 Savaşı: İç Çatışma ve Bölgesel İhtiras” başlıklı yazısında Fawaz A. Gerges, 1948'deki Mısır ve Filistin arasındaki hikayenin Arap resmi tarih yazımı ile onun rekabet halindeki diğer yorumların karşılaştırılması yapılmadan anlaşılamayacağını belirtmektedir. Savaşın başarısızlığı hakkında Arap kaynaklarını da referans göstererek üç açıklamayı sunmaktadır: Birinci açıklama, Arap liderlerinin amaç birliğinden uzak bencillikleri, yozlaşması ve ihaneti olmasaydı yeni kurulmuş olan İsrail devletine karşı savaşın kazanılabileceği iddiası üzerine inşa edilmektedir. İkinci kaynaklardaki açıklamada savaş, eski yönetici seçkinlerin yükselen sosyo-politik beklentileri yatıştırmak ve iç denetimi sürdürmek için kullandıkları oyalayıcı taktikleri şeklinde görülmektedir. Bu nedenle, Filistin'deki Arap askeri müdahaleleri savaşmak ve savaşı kazanmak amacından ziyade kitleleri kandırmak ve onların siyasal hayal kırıklıklarının yarattığı şokları emmek şeklinde tasvir edilmektedir. Arap tarih yazımının üçüncü ekolu ise Arapların yenilgisinin ana nedeninin Arap yöneticiler ve İngiltere ile ABD gibi dış güçler arasındaki gizli anlaşmalarda yattığını savunmaktadır. Daha sonra Gerges makalesinde, Arap yazarların Haşimileri, Mısır kralı Faruk'u ve Suudi Arabistan kralı Abdulaziz İbn Suud'u İngiltere'ye boyun eğmek ve bölgede onun emperyal planlarına hizmet etmekle suçladıklarını aktarmaktadır. Özellikle, Kral Abdullah'ın emperyalist muhbiri ve Siyonist işbirlikçisi olarak açıkça suçlandığı yazılmaktadır. 1948'de kamuoyunun Mısır'ın dış politikasını etkilemede nasıl belirleyici bir rol oynadığına değinilerek kararsız bir liderliğin iç dinamikler nedeniyle nasıl harekete geçmek zorunda kaldığının klasik bir örneği hakkında da ayrı bir parantez açılmaktadır.

“Suriye ve Filistin Savaşı: Kral Abdullah'ın “Büyük Suriye Planı” için Savaşmak” konulu çalışmada Joshua Landis, başlangıçtan itibaren mücadelenin bölgedeki güç dengesi ve Arap dünyasının geleceği üzerine olduğunu, bu savaşın Yahudi devletini yıkmak amacıyla yapılmadığını okuyucuya aktarmaktadır. Makalede yazar, Suriye Cumhurbaşkanı Şükrü el-Kuvvetli'nin 1948 Savaşı sırasında Filistin'de kendi ülkesinin bağımsızlığını korumak için mücadele ettiğini ve Cumhurbaşkanı'nın en büyük tehdit olarak Yişuvları değil, Ürdün kralı Abdullah'ı gördüğünü iletmektedir. Suriye

ordusunun Filistin Savaşında çok sınırlı rol oynadığı, Ürdün nehri boyundaki köyleri kapmak için yapılan iki küçük operasyon hariç, 1948 Savaşı sırasında büyük ölçüde hareketsiz kaldığı iletilirken Suriye hükümetinin kapsamlı hedefinin Kral Abdullah'ı Büyük Suriye'yi birleştirme planından alıkoymak olduğu vurgulanmaktadır. Landis yazısının devamında 1948 dönemindeki Arap devlet adamları tarafından yazılmış günlükler, hatıratlar ve diplomatik notların Arap devletlerinin çevirdikleri dalaverelerle dolu olduğunu, İsrail'in oluşturduğu tehditten bile nadiren bahsedildiğini anlatmaktadır.

“Litani Nehrinin İki Yakası Arasında Gizli Anlaşma: Lübnan ve 1948 Savaşı” başlıklı makalede Matthew Hughes, siyaseten Hristiyanların çoğunlukta olduğu Lübnan Hükümetinin İsrail'le savaşmak için çok az nedeni olduğunu, hatta Hristiyan toplumunun unsurlarının 1948 öncesi ve sonrasında Yahudi Yişuv'larla gizli anlaşma yaptıklarını yazmaktadır.

Madawi al-Rasheed, “Suudi Arabistan ve 1948 Filistin Savaşı: Resmi Tarihin Ötesinde” başlıklı çalışmada resmi tarih anlatısında, İbn Suud'un 1930'lar ve 1940'lar boyunca İngiltere'ye karşı beslediği yakın “dostluk” konusundan ve bu ilişkinin onu Filistin kriziyle başa çıkmada aktif bir tutum benimsemekten nasıl alıkoymduğundan bahsedilmediğine atıfta bulunmaktadır. Bununla birlikte, Filistin'deki Suudi siyasetini belirleyen unsurun Arap ve Müslüman davaları ile alakalı endişeden çok daha dar kapsamlı Suudi-Haşimi rekabeti olduğu aktarılmaktadır. İbn Suud'un yeni bağımsızlığını kazanmış Arap ülkeleri arasında büyük bir birliği teşvik edecek herhangi bir girişime karşı devamlı direndiği ifade edilmektedir. Arap devletlerinin kendi kimliğini korumasını ve özerkliğini gerçekleştirmesi yönündeki politikaların belirlenmesini Suudilerin talep ettiğini ileten yazar, “böl ve yönet” politikaları için İngilizlerin İbn Suud'dan daha iyi bir ortak bulamayacağını da eklemektedir.

Al-Rasheed makalesinin sonunda, Suudi rejiminin kaçınılmaz olarak İsrail'e “Filistin'i satan”, Arap birliğine karşı savaşan ve Arap ulusunu küçük düşüren rejimler arasında sayıldığını yazmaktadır. Büyük Felaket sonrası diğer Arap kralları ve devlet başkanları hayatlarını kaybederken ya da makamlarından edilirken, İbn Suud'un Filistin yenilgisini atlattığına ve doğal yollardan öldüğüne imalı atıfta bulunmaktadır. Yazarın bu çıkarımı uzun süre koltuğunda kalmış ve suikaste uğramamış liderlerin şaibeli olduğunu mu gösteriyor? sorusunu akla getirmektedir. Veyahut her suikaste uğrayan ya da koltuğundan indirilen lider adil ve liyakat sahibi olarak mı algılanmalı? soruları akla gelmektedir. Yapılan tespitin romantik bir yönü olduğu düşünülmekte ve subjektif bir değerlendirme olarak görülmektedir.

Kitabın son kısmına gelindiğinde, “Son Söz: 1948'in Sonuçları” başlıklı çalışmada Edward W. Said, “Filistinli liderlerin kabahati varsa o da

doğauştü yetenek olan unutmaya güçleridir” şeklinde beyanatta bulunmaktadır. Said devamında, “geçenlerde içlerinden birine Ariel Sharon’un Dışışleri Bakanlığı görevine gelmesiyle ilgili, bu kadar çok Filistinli kanı dökülmesinden sorumlu olduğu dikkate alınırsa, ne hissettiği soruldu. Bu lider cevap olarak kaygısız bir şekilde “tarihi unutmaya hazırız” dedi; bu ne paylaşabileceğim ne de –eklemeyen duramayacağım- kolaylıkla affedebileceğim bir düşünce” diye bir anekdot paylaşmıştır.

Makalede 1948 Savaşındaki Arapların durumu, Yahudiler hakkındaki düşünceleri üzerinden tasvir edilmektedir: “bazı istisnalar haricinde İsrail Filistinlilerin çoğu için dili bilinmeyen, toplumu keşfedilmemiş, halkı ve hareketlerinin tarihi büyük ölçüde sloganlarla, popöler hale gelmiş cümlelerle ve inkarla sınırlanmış bir şifreydi. İsrail’in bize karşı davranışını gördük ve deneyimledik, fakat ne gördüğümüzü ve ne de deneyimlediğimizi anlamamamız uzun zaman aldı. Arapların durumunda İsrail’e karşı retoriksel ve askeri düşmanlık, onun hakkında daha fazla, daha az değil, bilgisizliğe ve nihayet 1960’ların ve 1970’lerin siyasi-askeri performanslarına yol açtı”. Yazar, Arap dünyasındaki toplumsal yapıdaki gerekli olan gerçek insani kalkınmanın yerini militarizasyonun aldığını belirterek 1998-99 yıllarında dünya silahlarının yüzde otuzunun Araplar tarafından satın alındığını aktarmıştır. Yazısının devamında, “İsrail’e karşı kendi savımızı asla insani açıdan ortaya koyma sanatını yönetemedik; hiçbir anlatı geliştirilemedi, istatistikler sıralanamadı ve kullanılmadı, hiçbir sözcü yetiştirilmedi... Tek sesle konuşmayı asla öğrenemedik” sözleriyle serzenişlerini öz eleştiri fevkinde dile getirmektedir.

Yakın dönem ile ilgili yapmış olduğu değerlendirmesinde Filistin asıllı Amerikalı entelektüel, İsrail’in süreç içerisinde kendi çıkarlarına hizmet etmediğini (İsrail bugün daha az güvenli bir yerdir, Araplar tarafından daha az kabul görmekte, daha fazla nefret edilmekte ve kendisine daha fazla öfke duyulmaktadır), sonu gelmeyen yanlış temsiller silsilesine hizmet etmekte olduğunu ve bundan ötürü de kullandığı dili eğip büktüğünü ifade etmektedir. Said kitabın sonunda tavsiyeye yer vermektedir; “Önermek istediğim adil, barışa dayalı bir siyasi ve entelektüel strateji ile eşitliğe dayalı, adil bir arada yaşamanın ortaya çıkışını ayrıntılarıyla anlatma çabasıdır. Bu strateji, 1948’in Filistinliler ve İsraililer açısından ne ifade ettiğine ilişkin tam bilinçlilik haline dayanmaktadır; temel husus ise geçmişin hiçbir şekilde sansürlenmemesi, etkilerinin hiçbir şekilde azaltılmamasıyla muhtemelen bir tür iyi bir geleceğe hizmet edebileceğidir.

1948 Savaşının muhtelif makalelerle ele alındığı bu eserde yazarların görüşleri ekseriyetle birbiriyle ilintili gözükmele birlikte kendi alanlarında üretken satır arası tespitler bulunmaktadır. Filistin meselesinin çözümüne akademik ve entelektüel katkı sunan bu çalışmada resmi anlatıların ötesine

geçilmiştir. Dönemsel yaşanmışlıkların kendi çıplaklığıyla ortaya konulması belirli bir sübjektivite ile birlikte okuyucunun ilgisine sunulmaktadır. Örneğin Edward W. Said 1948 Savaşının tarihiyle hiçbir istisna bırakılmadan hesaplaşmanın gerekliliğinden bahsederken yaşananların vahametine ve şiddetin boyutuna dikkat çekmiştir.

Birçok şiddetli çatışmada olduğu gibi 1948 Savaşında da sorunun sebeplerine inmenin sağlayacağı fayda muhakkaktır. Fakat tarihi gerçeklerin saklanması, üstünün örtülmesi ile yaşanmış acı hadiselerin, ölümlerin ve insanların yurtlarından sürülmelerinin şiddetin körüklenmesini tetikleyebileceği gerçeği arasındaki ince ayırımın gözden kaçırılması barışa katkı yapmayacaktır. Mağduriyetlerin tam olarak giderilmesi, hukuki hesaplaşma, maddi ve manevi tazmin yoluna gidilmesi gerekli olmakla birlikte intikam ve nispet duygusu ile hareket edilerek romantik hesaplaşmalara temayül kaybettirici etki yapacaktır. Yaşanmışlıklardaki cezalandırmada denge kaybı hiçbir tarafın faydasına olmayacağı gibi şiddetin yaşandığı bölgedeki muhatap toplumun akliselimin de karşılığı olmayan fanteziler de doğuracaktır. Filistin çıkmazında "Öç Paradigması"nın şiddet ve çatışma ortamını nasıl artıracığı, taraflar arası uyumsuzluğa ne tür katkılar sunacağı ayrı ve detaylı bir araştırmanın konusu olmaktadır. Zaten eserin de böyle bir iddiası yoktur.

Kitaptaki çalışmalara bakıldığında önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır. Bu coğrafyanın dört etkin devletinin İran, Mısır, Suudi Arabistan ve Türkiye olduğu kabul edilebilir bir gerçek olmakla birlikte kitap içerisinde İran ve Türkiye ilişkileri ihmal edilmiştir. Bu iki Müslüman devletin çalışmaya eklenmiş olmayışları fiili olarak savaşa dahil olmasalar da tarihi rolleri ve etkinlikleri, tarafları etkileme potansiyelleri ve özellikle bölge ülkeleri olmaları göz önünde bulundurulduğunda bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu eleştirilere rağmen bu kitabın Filistin-İsrail çatışması özelinde sorunun ve savaşın tarihini etkin, doyurucu şekilde anlatması dolayısıyla dünya barışına katkı yaptığı düşünülmektedir.